

Evropské poštovní bankovníctví

Poštovní bankovníctví, tj. prodej bankovních produktů prostřednictvím sítě pošt, je velmi prosperující druh tzv. drobného bankovníctví (retail-banking). Co to je retail-banking? Jde o bankovníctví pro střední vrstvy obyvatelstva a malé a střední podniky, které právě tento okruh zákazníků potřebuje: na platební styk, žirové a vkladové služby, vedení účtů a běžné úvěry a půjčky. Retail-banking se vyznačuje velkým množstvím operací jednoduchého druhu, které jsou prováděny ze široké sítě styčných míst se zákazníkem a zpravidla centrálně. Z výše uvedeného vyplývá, že pošta a její síť pošt má mimořádně příznivé podmínky pro provádění těchto obchodů. Proto jsou také poštovní peněžní instituce ve světě velmi oblíbeny, ať už se nazývají poštovními spořitelny, poštovními bankami či poštovními žiry. Proto i v rozvinutých evropských zemích existují tyto peněžní instituce a velmi slušně prosperují. Protože však vznikaly v různých podmínkách a mají i různou historii, můžeme na nich pozorovat určité odlišnosti, které znamenají určitou výhodu či zase naopak nevýhodu oproti běžným univerzálním komerčním bankám (takovou bankou je u nás Komerční banka či Všeobecná úvěrová banka). Pokusím se ve svém článku porovnat možnosti a konkurenční výhody Poštovní banky, a. s., s podobnými ústavami v Rakousku, Holandsku a Švédsku.

Rakouská poštovní spořitelna - Österreichische Postsparkasse Wien je jedním z nejstarších peněžních ústavů svého druhu. Ze své ústředny ve Vídni operuje od roku 1883 po celém Rakousku (dříve pochopitelně po celém Rakousko-Uhersku). V současné době zaměstnává 1800 pracovníků, vede 470 tisíc žirových účtů a využívá síť 2300 rakouských pošt. Mimo to má zřízeno několik dceřiných společností (např. P.S.K. Bank) pro realizaci složitějších bankovních produktů či pro zabezpečení svého provozu (např. P.S.K. Datendienst jako Softwarehouse). Na P.S.K. lze velmi dobře demonstrovat specifiku poštovního peněžního ústavu ve srovnání s jinými bankami a spořitelny v Rakousku. Především (na rozdíl od čs. Poštovní banky, a. s.) nemá P.S.K. statut univerzální komerční banky a nesmí využívat síť pošt pro některé složitější bankovní produkty (např. stavební půjčky). Proto má zřízeno mnoho dceřiných společností, které ve svých vlastních pobočkách mohou poskytovat plný rejstřík služeb. Vlastní P.S.K. nabízí tyto produkty:

- vedení několika typů žirových účtů a platební nástroje k nim (trvalé příkazy, jednorázové příkazy, složenky, šeky a karty),
- vedení běžných účtů,
- prodej a výplata vkladních listů,
- několik typů vkladních knížek.

Pro provoz P.S.K. a jejích dceřiných společností jsou v centrále ve Vídni instalovány dva velké počítače IBM (jeden je záložní), rozsáhlé zpracování papírových dokladů s využitím OCR čtení počítačem (šeky, složenky atd.) na zařízeních UNISYS a IBM a asi na polovinu pošt má vlastní terminály, které slouží výhradně provádění ON-LINE i OFF-LINE operací P.S.K. V současné době jsou tyto zastaralé terminály fy PHILIPS nahrazovány moderními zařízeními CTOS fy UNISYS (stejný typ vybrala Poštovní banka, a. s.). Tato zařízení umožňují provádět i další potřebné operace na pežních přepážkách rakouských pošt. S automatizací nepeněžních poštovních služeb rakouská pošta neuvazuje. P.S.K. vypomáhá poště i jinak: hradí část stejnokrojů, vybavila např. přepážky pošt kalkulačkami s výpisem apod.

P.S.K. patří mezi deset největších bank a spořitelen v Rakousku a má mj. akciový podíl v nové Postbance v Maďarsku a vlastní 32 % akcií čs. Poštovní banky, a. s. Mimo to se účastní kapitálově v šesti dalších rakouských bankách a patnácti dalších společnostech.

Ve Švédsku jsou poštovní žirové služby zajišťovány tzv. PostGirotem, což je součást Švédské královské banky. PostGiroť vznikl ve 30. letech a teprve před několika lety se spojil s jednou z menších švédských bank Nordbanken k zajišťování složitějších bankovních produktů. PostGiroť nabízí tyto služby:

- vedení několika typů žirových účtů a platební nástroje k nim,
- vedení běžných účtů,
- spořitelní služby.

Prostřednictvím Nordbanken a detašované části PostGiroť nabízí další složitější bankovní produkty včetně kapitálových obchodů na burzách celého světa a mezinárodního platebního styku.

PostGiroť má několik centrál ve Švédsku, které poskytují služby v daném teritoriu. Většina z nich je ve Stockholmu (jde o určitou specifiku Švédska, kde je venkov velmi řídko obydlen a většina obyvatelstva žije v hlavním městě).

K podpoře zpracování slouží centrální počítač IBM ve zpracovatelském centru ve Stockholmu. Na poštách jsou moderní pobočkové terminály fy PHILIPS (kategorie PC/AT) s napojením na tento počítač. Velký objem papírových dokladů, snímáný zařízeními TRACE, se snaží minimalizovat zaváděním elektronických (platebních) peněz, jejichž používání je silně preferováno. Běžným způsobem švédské pošty je automat na výdej peněz na základě karty PostGiroť nebo Nordbanken. Velmi dokonale je zpracována část výstupů, kdy každý zákazník dostává scannerové kopie (kvalitou srovnatelné s xeroxem) všech svých příkazů a platebních dokumentů. Podporován je home-banking, tj. připojování zákaznických počítačů a provádění z nich ON-LINE.

V Holandsku působí od roku 1918 poštovní žiro, které původně zajišťovalo úlohu zejména clearingového centra v Holandsku. Nevyhovující decentralizovaný systém zpracování byl v roce 1923 nahrazen centralizovaným. Efektivní způsob zpracování způsobil "pohlčení" všech žir v Holandsku po 2. světové válce poštovní žirem a vznik nezávislé Postbank. Navíc holandská pošta uzavřela s Postbank exkluzivní smlouvu, ve které se zavázala, že na svých pracovištích bude poskytovat peněžní služby pouze pro Postbank a naopak Postbank se zavázala nebudovat vlastní pobočky. Tato mimořádně výhodná smlouva způsobila, že dnes jsou spojené NMB - Postbank přední holandskou bankou a 40 % tržeb holandské pošty tvoří platby od Postbank. Zákazníci mají u NMB - Postbank uloženo 166 mil. guldenů, půjčky činí 112 mil. guldenů, dividendy jsou vypláceny ve výši 30 %.

V současné době existují v Holandsku tři zpracovatelská centra (Haag, Arnhem a Amsterdam), devět středisek pořízování a jeden softwarehouse. Provoz zajišťuje 11 tisíc zaměstnanců banky. Své produkty nabízí na více než 2100 poštách a v mnoha poštovních agenturách ve velkých obchodních domech. Postbank vede 5,7 mil. účtů pro 6 mil. domácností a 15 mil. obyvatel v Holandsku (podobnost ČSFR je značná). Postbank zajišťuje širokou škálu služeb, jako jsou platby pomocí plně kódových dokladů (tzv. akceptované žiro), účty spořicí, účty žirové a kontokorentní, tři druhy šeků, účty běžné, tři druhy platebních karet nebo komunikace podniků "bezpapírově" (pomocí magnetických nosičů informací či přenosu dat). Dále Postbank zabezpečuje automatické převody peněz mezi žirovými a ostatními účty, má informační terminály na všech poštách, automaty na výběr peněz (bankomaty) na všech poštách a síť automatických pokladem (tzv. Point-of-sale) v obchodních domech a u benzínových pump, poskytuje služby home-banking, účtování v reálném čase, pojištění hypotéky, osobní půjčky a tisk a vydávání bankovních poukázek.

Pro zajištění služeb jsou tři zpracovatelská centra vybavena velkými počítači IBM, široké zpracování papírových dokladů se provádí zařízeními TRACE a UNISYS a pořízování zařízeními UNYSIS a NCR. Běžný zpracovatelský cyklus je dva až tři dny, maximální šest dnů. Většina papírových transakcí přichází do zpracovatelských center poštou, technickou pomocí je i pro zákazníka bezplatný telefonní servis na speciálních telefonních číslech. Bohatství Postbank vyplývá mj. i z toho, že za pomoci NMB obchoduje s 12 miliardami guldenů (přibližně jako marka) bezúročně uloženými na žirových účtech.

Vztahy mezi IBM - Postbank a poštou jsou mimořádně dobré. Složitější služby jsou nabízeny v síti 400 největších pošt (něco jako kategorie E a F u nás). Dobré vztahy jsou posíleny i tím, že zaměstnanci pošty mají lepší podmínky při čerpání úvěrů a poskytovány jsou jim určité provize za prodej výhodných bankovních produktů.

V SRN působí Postbank jako součást německých spojů, které se rozdělily na poštu, TELECOM a Postbank. Postavení Postbank je zakotveno (jde patrně o světovou raritu) ve spolkové ústavě. Tím je na jedné straně zaručena její stabilita, na druhé straně to znamená značný dohled státu a určitou těžkopádnost, netypickou pro stát s rozvinutou tržní ekonomikou.

A co Československo? I zde působí Poštovní banka, a. s. Z hlediska jejího věku můžeme říci, že jde o dítě. Zatím se učí první krůčky v prostředí trhu a moderního evropského poštovního bankovníctví. Popřejme jí rychlé dozrání a převzetí toho nejlepšího, co jí její ideové vzory v Rakousku, Švédsku, Holandsku, Německu a dalších zemích a tradice předválečné Poštovní spořitelny nabízejí.

Z krátké exkurze do poštovních peněžních ústavů jsme viděli, že jejich existence je velmi výhodná nejen pro zákazníky, ale především pro příslušnou poštovní správu. Je pouze věcí spolupráce a vzájemného pochopení, aby tomu tak bylo i u nás, a pak si budeme chodit za moderními bankovními službami třeba na poštu do Strašnic.

Ing. Pavel Reich Poštovní kurýr č. 3/92